

P. n. Licejska knjižn.
Ljubljana
Jugoslavie

GOSPODARSKI LIST

Leto III. Štev. 9
September 1924

Leto III. Štev. 9
September 1924

:: Upravništvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

VSEBINA:

France Magajna: Fizika v kmetijstvu (na-
daljevanje).

Živinorejski okraj in odbori.

Premalo živine redimo.

France Magajna: Kako vzgajamo breskve.
Ne pozabimo orehov!

Jos. Rustja: Potrebno je dobro žitno seme.
Kerševan Ludvik: Trgatev.

Kmetijsko-kemično preizkuševališče v Go-
rici.

Jos. Rustja: Razstava v Tolminu.

Zadružništvo: B: Menica in bianco. Za-
druge, ne dajajte blaga na upanje! Med-
narodna zadružna razstava v Gentu.
Smrtna kosa.

Čebelarstvo: Dr. J. L.: Čebelarsko opravi-
lo v septembru.

Josip Božič: Kakšna naj bo posoda za med.
Vprašanja in odgovori.

Tržni pregled.

Kaj delamo v mesecu septembru.

Gospodarski drobiž: Argentinska mravlja
itd.

Urednik sporoča: Pegan: priobčim kot
uvodnik v eni prihodnji številki. Na Tvoje
spremno pismo dobiš odgovor, ko bo za-
deva rešena.

G. V.: Obrnite se osebno na Zadružno
Zvezo.

Fantje Trnovčeni! Čim več se boste nau-
čili, temveč boste vredni. Vse je potrebno
in čez leto in dan vse prav pride. Urednik
tega lista bi rad znal vse jezike sveta.

Pri učenju ne pozabite na to, da so bili
v Vaši bližini nekdaž valpeti, ki so izginili.

Vprašalci: Ne stavite »Gospodarskemu«
listu političnih vprašanj.

Uprava sporoča, da je ustavila pošiljanje
lista vsem onim, ki ga niso plačali za dru-
go polovico leta.

POSKUSI!

Kdor je dobil seme zgodnjega rumenega
krompirja naj sporoči, kako je krompir
uspel. Navede naj nepristransko sodbo o
krompirju ter sporoči tudi svoje mnenje.

Krompirju »amerikanski kostanj« se mo-
rajo priznati poganjki in se jim ne sme
dovoliti, da bi zagnali korenike. Gojitelji
naj sporoče uspeh. Koplje naj se še le kon-
cem oktobra.

Kmetovalci!

Gotovo se zavedate, da je živinoreja
podlaga kmetijstvu, hrbtenica našega go-
spodarstva. Predpogoj živinoreje pa je
dovoljno pridelanje krme in da dosežemo
to, moramo gnojiti našim senožetim in
travnikom.

Zberite naročila za tomaževo žlindro in
kalijevo sol, ter izročite naročila

Zadružni Zvezi v Gorici

Corso Verdi 37 (skladišče via Morelli 36).
kjer krije velika večina naših kmetovalcev
svojo potrebo na umetnih gnojilih, čemur
je dokaz to, da je prodala tekom l. 1923
nad 45 vagonov tomaževe žlindre in pre-
cej vagonov drugih umetnih gnojil. Te
ogromne količine pa je prodala Zadružna
Zveza samo zato, ker oddaja prvovrstno
blago po najnižji tržni ceni.

Skušati morate zbrati toliko naročil, da
dobite cel vagon na bližnji kolodvor, ker
tako prihranite gotovo par lir pri q.

SODI EDVARD BREGANT
Via Morelli 12 -

Izdeluje vsakovrstno kletarsko posodo, spre-
jema vsako popravilo po zmerni ceni. Prodaja
pipe, zamaške itd.

Mlekarne! Konsumi!

Odgovorite do 15. oktobra.

Občni zbor „Zadružne zveze“ v Gorici je sklenil, da se mora posvetiti v bodoče naša pozornost prav posebno naši živinoreji in kar je z njo v zvezi, posebno mlekarstvu, potem seveda organizaciji oddaje naših pridelkov (vina, sadja, sira, masla in živine) in skupnega nakupovanja kmetijskega in konsumnega blaga.

Potrebna je smotrena organizacija in sodelovanje vseh, če hočemo, da bo naš načrt uspel.

Zato bo „Zadružna zveza“ sklicala sestanek, pri katerem se bo izdelal natančen program.

Gradivo za ta sestanek mora biti dobro pripravljeno, da bo uspeh čim večji.

Pozivljamo zato vse, ki se za ta vprašanja zanimajo, v prvi vrsti voditelje naših zadrug, naj nam čim prej sporočijo svoje misli in nasvete.

Zadruge naj priredijo v ta namen razgovore, kjer naj se ugotovijo krajevne težkoče in potrebe. O teh sestankih napravite natančne zapisnike in jih pošljite „Zadružni zvezi“, ki jih bo pri izdelavi dnevnega reda uporabila.

Mape za menice s 15. predalčki se dobe pri „Zadružni zvezi“ v Gorici.

GOSPODARSKI LIST

List izhaja enkrat na mesec —
Stane za celo leto 12 lir, za pol
leta 6 l., posamezna številka 1 liro.

Leto III. Štev. 9
September 1924

:: Upravištvo in uredništvo ::
V GORICI CORSO VERDI ŠT. 37
:: Rokopisi se ne vračajo ::

France Magajna:

Fizika v kmetijstvu.

(Nadaljevanje.)

Voda.

Voda v prsti mora izvršiti štiri glavne funkcije. 1. Zeleno rastlinstvo ima moč izdelovanja velikih množin rastlinske hrane. V tem procesu potrebuje vodo direktno. 2. Voda raztaplja rastlinsko hrano in ji daje tako obliko, ki je rastlinam potrebna. Brez vode ne morejo drobne koreninice vsrkavati redilnih snovi. 3. Voda omogoča rastlinam trdnost. Ako uhaja iz listja rastlin več vode nego je vsrkajo koreninice, rastlina uvene. Zadostna množina vode je zato vedno nujno potrebna. 4. Voda je potrebna pri razmnoževanju in delovanju bakterij.

V prsti imamo troje vrst vode, katerim pravimo s tujimi imeni higroskopična, kapilarna in gravitacijska voda.

Higroskopična voda. — Ta voda je pravzaprav samo vlaga. Vsak delec prsti je pokrit z izredno drobno vodno kožico. Ta voda se na zraku nikoli ne posuši, le na umeten način v peči jo izženemo iz prsti. Ta voda je povsem brez pomena, ker je rastlinstvo ne more dobiti.

Kapilarna voda. — Nekatere snovi imajo lastnost, da vpijajo vodo (ali druge tekočine) vase. Stenj pri petrolejki ima tako lastnost: po njem leze petrolej navzgor, ko tisti, ki je na vrhu, izgoreva. Zemeljska prst je tudi tak stenj. Iz niže ležečih plasti leze voda navzgor do površja, kjer izhlapeva. Temu svojstvu pravimo kapilarnost ali lasovitost. Toda ne samo navzgor, nego na vse strani se voda tako pomika skozi

prst. Ta voda se polagoma izgubi iz prsti, izhlapi.

Gravitacijska voda. — Tisti vodi, ki se ne pomika skozi zemljo vsled lasovitosti ali kapilarnosti nego vsled svoje teže, pravimo težna ali gravitacijska voda. Tako vodo odpravljamo ali napeljujemo potom osuševalnih ali namakalnih jarkov in podobnih naprav. Ako je v prsti preveč gravitacijske vode, in preveč je je vedno, če nima kam odteči ali če ne more v nižje plasti, tedaj nam rastline ne morejo uspevati, ker taka voda povsem zapre zraku dostop do korenin. Tista polja, ki so po več časa prizadeta po gravitacijski vodi, so močvirnata. Samo voda, ki prihaja redno potom kapilarnosti do rastlinskih korenin, je koristna. Higroskopična je brezpomembna, gravitacijska je pa škodljiva.

Vzdrževanje kapilarne vode v prsti.

Na suha polja ali travnike je tu pa tam mogoče napeljati vodo skozi cevi ali jarke. Takemu načinu pravimo namakanje. Toda to postopanje je v Julijski Krajini mogoče še v zelo omejeni meri, kajti v krajih, kjer je namakanje najbolj potrebno je namanj vodnih virov, če jih je sploh kaj. Zato se ne bom mudil pri tem.

Omejevanje izhlapevanja. Kjer ne moremo namakati naših polj, si moramo pomagati vsaj s tem, da omejimo izhlapevanje vlage iz zemlje. Ako namečemo po vrhu zemlje listja, ali slame, ali šote, ali žagana, zasenčimo zemljo in tako zmanjšamo

izhlapevanje vode. Seveda, ta sredstva so za nas jako nepraktična, zato se poslužujemo drugega načina, ki obstaja v pretrganju lasovitosti na površini prsti.

Ko gremo z motiko na ramj na polje okopavat koruzo, krompir itd., je naš namen, da se ga morda ne zavedamo, pretrganje lasovitosti na površini prsti. Po vsakem dežju se napravi na njivi prstena skorja. Bolj gosta kot je ta skorja, lažje leze skozi njo voda navzgor na površino, kjer izhlapeva. Ako pa z motiko zdrobimo to skorjo, prerahljamo zemljo, kakor pravimo, tedaj bo ta delala senco zemlji spodaj in izhlapevanje je zmanjšano. Ker pri okopavanju obenem zatiramo tudi plevel, imamo od tega dela dvojno korist. Tisti kmet, ki more, naj po vsakem dežju okoplje svoje njive in pridelal bo mnogo več nego pridelal sedaj, ko okoplje svojo njivo le enkrat ali dvakrat tekom poletja. Tisti kmetje pa, ki imajo mnogo polja in malo delavnih moči, bodo imeli korist, če sejejo ali sadijo okopavine v vrstah po dolgem. Za majhno svoto lahko potem kupijo okopavalnik, s katerim z močjo sile enega konja ali vola potem z lahkoto okopajo svoje sadeže v kratkem času in brez znatne muke. Ko bi naši kmetje ne bili tako silno konservativni, bi imeli okopavalnike v vsaki vasi, kakor imajo danes pluge. Je res, da delo z okopavalnikom ni tako temeljito kot je delo z ročnim orodjem, toda za okopavalnikom bi en delavec popravil z motiko kjer bi slednji pustil kaj neobdelanega.

Organske snovi. Popolnoma razpadle organske snovi (rastline — živali) v zemlji imajo veliko zmožnost držanja vode. Te snovi so namreč zelo luknjičave in ohranjajo vlago tako kakor goba. In ne samo to nego tudi drobce prsti držijo organske snovi skupaj. Tista zemlja, ki ima mnogo organskih snovi v sebi, je zelo rahla in vendar ne razsipna kakor je pesek. Drži se skupaj v majhnih drobtincah in po teh spozna lahko kmet, katera zemlja je najboljše kakovosti.

Jesensko oranje. Oranje v jeseni je zelo priporočljivo za težke, ilovnate zemlje.

Kjer je njiva preorana v jeseni bo naslednje poletje manj pokazala pomanjkanje vlage kot tam, kjer ni bila preorana. V jeseni preorana njiva bolj vpija vase zimsko deževje ali koncem zime tajajoči se sneg; če pa je zima suha in burjevita, je burja ne bo tako izsuševala. Ko se v jeseni preorje, se ne sme pobranati njive. Naj ostanejo brazde kolikor mogoče nerazsute. Jih bo že srenj tekom zime zrahljal. Zgodaj spomladi je treba tako njivo pobranati in sejati ali saditi, kar že nameravamo. Kajpada, v jeseni orjemo nekatere njive za pšenico, rž in ječmen in za te ne velja zgoraj naštetu, ker jih je treba pobranati takoj po sestvi. Pri teh njivah pa ne bo prav nič škodovalo, če jih zgodaj spomladi še enkrat prebranjamo, ne oziraje se na žitne rastlinice. Če ne maramo z vprežno živino na tako njivo, lahko opravimo delo z grabljami sami.

Smoter tega dela je predvsem pretrganje lasovitosti, s čimur ohranimo zemlji vlago, drugič pa odpremo zraku pot do korenin. In zakaj je dobro, da prihaja zrak do korenin?

Zrak je rastlinam istotako potreben kot nam ljudem ali živalim. Če se zunanji deli rastline kopljejo v zraku, še ne zadostuje. Na močvirnatih krajih je v zemlji malo ali skoro nič zraka, ker ga voda izpodriva. No, na takih krajih ne uspeva skoro nobena koristna rastlina. V močvirnati zemlji niti seme ne more izkaliti. Kakor sem že povedal, živi v zemlji na milijone koristnih bakterij, ki nujno potrebujejo zrak. Ene teh bakterij trgajo organske ostanke rastlin in živali, da so potem dostopni in primerni za hrano novim rastlinam. Druge bakterije pa živijo na koreninah sočivnatih rastlin in na korenincah raznih detelj. Te poslednje so za nas posebno važne, ker znajo dobivati iz zraka za rastlinstvo nad vse važni dušik. Te poslednje povečujejo zategadel rodovitnost zemeljske prsti in zato so naše najboljše prijateljice. Ampak, če ni v zemlji dovolj zraka, ne morejo živet in zato bomo vedno skrbeli za rahljanje zemlje. (Dalje sledi.)

Živinorejski okraji in odbori.

Širom naše dežele so se začeli ustanavljati živinorejski okraji in posebni okrajni živinorejski odbori, ki imajo nalogo podpirati eno določeno pasmo goveje živine v celem okraju.

V zadnji številki »Gospodarskega lista« smo poročali o ustanovitvi idrijskega živinorejskega okraja in ajdovskega. Živinorejci v idrijskem sodnem okraju so se izrekli za beljansko pasmo goveje živine, oni v ajdovskem okraju pa za rujavo švicarsko pasmo.

Na ta način je bilo določeno, katera pasma naj se v enem ali drugem okraju širi in podpira. Najvažnejše vprašanje bi bilo torej rešeno, kljub temu, da recimo v ajdovskem živinorejskem okraju — posebno v vipavskem delu okraja — niso vsi živinorejci z odločitvijo zadovoljni in bi radi ohranili precej priljubljeno simodolsko pasmo.

Z določitvijo, katera pasma goveje živine naj se podpira in širi, s tem pa ni živinorejski okrajni odbor izvršil svoje naloge, temveč sedaj se mora začeti pravo delovanje za povzdigo živinoreje v okraju. Temu delovanju nam mora biti za vzgled predvsem delovanje okrajnih živinorejskih odborov v bližnji Jugoslaviji, predvsem na Gorenjskem, ki baš meji na v živinorejskem oziru najbolj razviti del naše dežele, na naše Gore.

Na Gorenjskem delujejo v vsaki najmanjši vasi živinorejski pododseki, v občinah odseki in v okraju okrajni živinorejski odbor. Pododsek tvorijo najvnetejši živinorejci vasi, ki si jih vaški živinorejci sami izberejo iz svoje srede in imajo nalogo stati v stalnem stiku z živinorejskim odsekom v občini. V občinski živinorejski odsek se izvoli pri vsakočasnih občinskih volitvah najvnetejše živinorejce, navadno 4 do 5 po številu. Iz srede teh občinskih živinorejskih odsekov se izvoli živinorejski okrajni odbor. Tajniške in blagajniške posle okrajnega živinorejskega odbora vodi okrajni ekonom, ki je od države nastavljen in plačan kmetijski strokovnjak.

Najvažnejše vprašanje in predpogoj delovanja navedene živinorejske organizacije

je vprašanje denarja. Glasom poslovnika živinorejskih okrajnih odborov črpa organizacija potrebna denarna sredstva iz

1. doneskov občinskih blagajn;
2. državnih podpor;
3. podpore Kmetijske družbe za Slovenijo, in
4. volil in daril posameznikov, hranilnic in drugih zadrug, itd.

Obstoj pododsekov, odsekov in okrajnega odbora je zagotovljen — vsaj deloma — na podlagi doneskov občinskih blagajn, ker ti zneski tvorijo podlago proračuna.

Namen živinorejskih pododsekov, odsekov in okrajnega odbora je da pripravlja tla za ustanovitev živinorejske zadruge, ki je cilj te organizacije. Toliko časa pa, dokler tla še niso ugodna, ustanavlja okrajni živinorejski odbor predvsem plemenske postaje, na Gorenjskem za enkrat le prašičje in goveje. Okrajni odbor dobi od občinskega odseka obvestilo, kje naj se ustanovi plemenska postaja in kdo naj jo vodi. V odborovi seji se tako sporočilo pretrese in v slučaju odobritve, se da plemenski postaji brezplačno potrebni bik oziroma merjasec na razpolago. Vaški pododsek ali občinski živinorejski odsek mora stalno nadzirati ustanovljeno plemensko postajo in tudi ukreniti potrebno, ako bi kaj ne bilo prav.

Plemenjaki se oddajajo po gotovem načrtu in vedno le ene pasme, katero se pač hoče podpirati in razširiti.

Rekli smo, da je delovanje živinorejskih pododsekov, odsekov in okrajnega živinorejskega odbora usmerjeno k cilju, da se ustanovi v vsaki občini živinorejska zadruška, ki ima pač nalogo skrbeti za plemenjake, skupne pašnike in planine, za rodovnik itd. Dosedanja živinorejska organizacija bi bila torej neka predpriprava bodoči višji organizaciji, ki bi imela skrbeti poleg že navedene naloge tudi za organizacijo oddaje živine, torej skrbeti tudi za trgovsko stran živinoreje.

Organizacija na Gorenjskem že deluje in okrajni živinorejski odbor v Radovljici je ustanovil v l. 1923 v sodnem okraju Radovljica nič manj kot 11 plemenskih po-

staj za merjasce. Tem enajstim plemenskim postajam se je priključilo v l. 1924 5 novih plemenskih postaj, skupaj torej 16. Za leto 1925 je zagotovljenih nadaljnih novih 6 plemenskih postaj, tako da jih bo v bodočem letu 22. Vsaka plemenska postaja dobi od okrajnega živinorejskega odbora po enega merjasca brezplačno proti zavezi, da ga drži skozi gotovo dobo v splošno plemensko uporabo, nakar preide merjasec v izključno last rejca.

To bi bila organizacija, ki deluje na sednjem Gorenjskem. Ako bi mogli mi to

organizacijo še izboljšati, ne bi bilo napačno. Za enkrat bi pa bilo dovolj, ako bi na Gorenjskem obstoječo organizacijo vsaj posnemali. Občine bi morale v to svrhu letno določiti gotov znesek, deželna živinorejska komisija bi morala letno dovoliti okrajnim odborom primerno podporo, ter ravnatako tudi država.

Našo živinorejo moramo podpreti, ker ona je podlaga gospodarskemu procvitu našega kmeta.

Premalo živine redimo.

Po nekod v Vipavski dolini prodajajo kmetovalci q sena po L 10.— in še manj. K prodaji so prisiljeni, da dobe na ta način nekaj denarja za plačevanje davkov in neodložitljivih stroškov. Tako se glasi naša informacija.

Druga informacija pravi, da naši živinorejci prodajo skoraj vse teleta in da puščajo za pleme malo ali nič telet.

Obe informaciji potrjujete že široko znano dejstvo, da se borijo široki kmetški sloji z mizerijo, da nimajo dohodkov niti za najpotrebnejše stroške. Seveda se še vedno dobe ljudje, ki širijo in prirejajo plese, a ta zadeva nas tukaj toliko ne zanima.

Kaj je podlaga našemu kmetškemu gospodarstvu? Večkrat smo povdarjali na tem mestu, da je najzanesljivejša podlaga kmetškemu gospodarstvu v naših razmerah živinoreja. Večkrat smo rekli, da daje živinoreja vedno dohodek, da more ena krava že kolikor toliko preživeti majhno družino. Različen dohodek nam daje živina: nekaj mleka, malo gnoja, vsaj v poldrugem letu po eno tele, nekoliko doraste. Vsi ti majhni dohodki dajo v celoti lep dohodek.

Ako z živino tako ravnamo, kot zahteva umna živinoreja, tedaj se nam tudi ni bati različnih nesreč pri živini, dohodek od živine je zagotovljen.

Naši živinorejci pa dobro vedo, da imajo največji dohodek od one živine, ki so jo doma priredili, ki je vzrastla v domači šta-

li. Taka živina ni zahtevala mnogo stroškov, a kadar jo prodamo, imamo pred seboj lepo svoto denarja. Na tak način si je marsikateri naš kmetovalec pomagal, rešil se dolgov in prišel do precejšnjega blagostanja. Nobenega teleta ni odprodal, ako je bilo količkaj sposobno za pleme. Tako ravnanje je bilo pravilno, gospodarsko, in kjer se danes tako ne dela, tam se na svojem gospodarstvu greši.

Kdor si hoče pomagati s pomočjo živinoreje, ta se ne sme pustiti zapeljati od različnih mešetarjev s teleti, ki v človeka naravnost silijo, da tele proda. V Italiji je povsod teletina zelo draga, ker so začeli kmetovalci širom cele Italije odrejat teleta doma v dobri zavesti, da si z odprodajo teleta vzamejo možnost precejšnjega gotovega zaslužka. To naj ima posestnik in živinorejec pred očmi, predno svoje tele odproda.

Ako bi prešteli vso živino v naših hlevih, tedaj bi lahko videli, da je ni niti toliko še, kot je je bilo pred vojno. In ali se ne bi lahko pred vojno preredilo mnogo več živine, kot se je je preredilo? In ali nimamo danes najlepši dokaz, da bi mogli prerediti mnogo več živine, ko marsikateri prodaja seno? Naše senožeti pa bi mogle dati še mnogo več krme, ako bi jih pravilno in zadostno gnojili. Malokatero kmetško gospodarstvo se nahaja v naši deželi, kjer ne bi mogli prerediti poleg dosedanjih glav živine še vsaj eno glavo. Tudi je pri nas malokateri kmetški posestnik, ki ne bi

lahko preredit poleg dosedanjega števila prašičev še enega prašiča. Ena goveja žival pa da tekom enega leta dohodek vsaj v znesku 500 L, prašič pa tudi 800 in 1000. L. To so svote, ki bi se v kmetiskem gospodarstvu poznale, ker bi z njimi lahko pokrili velik del različnih davkov ali pa vse davke in bi še ostalo.

Zavedati se moramo, da je živinoreja podlaga našega kmetijskega gospodarstva in da jo moramo zato dvigniti. Kot gospodarji si dajemo najslabeyše spričevalo, ako nam senožeti dajejo malo krme ali ako krmo prodajamo.

Marsikdo bo rekel: Da, pisati je lahko, v resnici pa je hujše. Kdo mi bo dal denar.

Kako vzgajamo breskve.

Za to lepo, okusno in plodovito sadje so se začeli naši kmetje bolj zanimati kakor doslej. Z gojenjem breskev se je začel pečati tudi marsikateri gospodar, ki ni še nikoli pridelal breskve sam. Za te je predvsem namenjen ta članek, upam pa vsekakor, da bo prišel prav tudi več ali manj izkušenim breskvarjem.

Breskve se vedno razmnožuje s koščicami in jih navadno ne cepimo na češpljevo podlago, kakor storimo navadno z marelicami. (Vsaj pri nas cepijo vsi marelice na češpljevo podlago in sponašajo se dobro.) Toda koščice saditi je lahka stvar, težkoča je le, da včasih nočejo izkaliti. Temu se da odpomoči na jako lahek in priprost način. Pripravimo primeren zabojček vlažnega peska in v slednjega potaknemo v jeseni koščice. Vse skupaj potem zakopljemo na vrt, ali pa tudi ne, da le ostane pesek vlažen. Zimski mraz povzroči razpokanje koščic in ko jih spomladi — razpokane kakor so — potaknemo na določen prostor na vrtu, bodo hitro vzkalile. Temu delu pravimo stratificiranje.

Gredica, kamor posadimo koščice, naj bo dobre in rahle prsti. Če potrebujemo večje število drevesc, sadimo koščice v vrste, ki naj bodo oddaljene vsaj 70 cm druga od druge, koščice v vrsti so pa oddaljene 20 cm druga od druge.

Kadar rastlinice vzkalijo, nimamo drugega dela kot redno okopavanje in zati-

da si kupim tele? mladega prašiča? Recimo, da nimam denarja, da bi si kupil tele, si denar izposodim. Zopet bo kdo rekel, da ne mara biti dolžan. Strah pred dolgoti je lep in koristen. Grdo si je izposoditi denar za nakup obleke, nakup luksuznega nepotrebne bлага, ni pametno jemati posojila za olepšavanje hiše, ker hiša ne nosi obresti, a jemati posojilo za nakup živine, posebno mlade, za nakup umetnih gnojil, za zboljšanje posestva, tako jemanje posojil ni grdo, temveč edino pametno. Podpiranje takega gospodarskega stremjenja je naloga naših posojilnic.

ranje vsakega plevela. Če pade močan dež predno vzkalijo, tedaj moramo z veliko skrbjo zrahljati nad njimi napravljeno prsteno skorjo.

Če je bila gredica pred saditvijo zadostno prekopana in če je prst dovolj rodovitna, bodo mlada drevesca krasno poganjala. Takoj od ranega moramo omandati vse morebitne poganjke, ki se hočejo pojaviti na debelcu do kakih deset centimetrov nad zemljo. S tem bomo ohranili gladko debelce tam, kjer bomo kasneje v poletju okulirali, t. j. cepili pod lubad popek kakšne žlahtne vrste, ki smo si jo izbrali.

V zelo toplih krajih izvršimo to lahko že sredi meseca junija. V tem slučaju požene oko že v letu cepljenja in na stalno mesto lahko presajamo jeseni. Za nas bo pa vsekakor koristnejše, če cepimo od srede avgusta do srede septembra. V tem slučaju se oko samo prime, požene pa šele naslednjo pomlad, zato pa pravimo temu načinu »cepljenje na speče oko«. Cepiti moramo kolikor mogoče nizko pri tleh.

Zgodaj naslednjo spomlad gremo pogledat, če so vcepljeni popki (očesa) še vedno živi in če so, tedaj s škarjami ali nožem odrežemo drevesce kakih deset centimetrov nad vcepljenim popkom. To storimo zategadel, da prisilimo vso moč drevesca v vcepljeni popek, da krepkejše in bujnejše požene. Ako ne odrežemo vrha, bi popek morda niti ne pognal. Ko je žlahtni

poganjek dobro ped dolg, ga s trakom ali rafijo privežemo (previdno!) k čepu debelca, ki smo ga nad njim pustili. Poganjek bo tako nekoliko zavarovan pred morebitnim odlomljenjem vsled vetra in bo rasel naravnost kvišku. Ko je dovolj trden, odrežemo tisti čep tik ob poganjku.

Že v jeseni presadimo mlada drevesca na stalno mesto. Glavni koren, ki drži navpično navzdol, navadno odrežemo stran, ostale koreninice pa pustimo kakor so. Izkušeni specialisti v gojenju in pridelovanju breskev so spoznali, da bomo imeli več koristi od takih dreves, ki so bila presajena na stalno mesto po prvem letu, kakor pa od tistih, ki so bila presajena šele po drugem ali celo po tretjem letu.

Breskev uspeva skoro v vsaki zemlji, če le ni premokra, najbolje se pa počuti v lahki, peščeni in gramoznati zemlji, kjer se tudi sadovi lepše razvijajo, imajo boljši okus in krasnejšo barvo. Težka in celo prevlažna zemlja ima še to slabo lastnost, da povzroči prepozno poganjanje lesa, zadrži vsled tega dozoritev slednjega, ki potem, nedozorel, v zimi pozebe.

Toda važnejša nego zemlja je lega. Breskev prerano spomladi razcvete in zato se pogostoma zgodi, da nočni mrazovi uničijo cvetje. Zelo kvarni so tudi direktni solnčni žarki, če padajo zjutraj na v noči premrazeno drevo. Zato moramo prerano pomladandsko prebujenje drevesa zadržati.

To storimo (če pač moremo) s tem, da ne sadimo drevesc na južno stran hriba temveč na severno pobočje slednjega in rajši visoko kakor v dolini. Ta lega bo zadržala prerano prebujenje spomladi in mnogokrat rešila pridelek. Če bi se kdo bal, da bi v taki legi sadovi ne dozoreli, naj ne goji prepoznih vrst. Zoper škodljivo moč solnčnih žarkov zgodaj spomladi je dobro sredstvo apneni belež, s katerim

poškropimo drevo pozno v jeseni. Bela barva odbija solnčne žarke in jih ne vpija.

Breskve sadimo v nasad po šest ali sedem metrov narazen, zemljo moramo pa tam precej globoko preorati ali, kar je še bolje, prerigolati. Nasad naj se tudi pozneje prekopuje kakor vinograd. Gnojimo mu s starim hlevskim gnojem, ki je ubožen na dušiku ali pa s kalijevimi in fosfornimi gnojili. Z dušikom ne smemo mnogo gnojiti, ker ta povzroča bujno rast lesa, ki ne dozori in pozimi pozebe.

Drevesca ob sajenju močno obrežemo. Le majhen del glavnega stebela pustimo in le po enega ali dva popka na najboljše položenih vejicah. V nadaljnjih sezonah je treba nadaljevati z obrezovanjem tako, da se pusti komaj polovica lesa, včasih pa tudi komaj eno tretjino. Obrezujemo spomladi baš ko se začnejo popki napanjati, ker v tem času najlažje opazimo, kateri popki so živi in kateri niso. Tekom poletja ne obrezujemo drevja pač pa zredčimo sadove, če jih je preveč. To se seveda izvrši šele po junijskem odpadanju nepopolnih sadov. Nekateri gojitelji breskev odstranijo polovico sadov, drugi puščajo po en sad na vsakih 15 ali 20 centimetrov. To postopanje ohrani predvsem drevo pri moči in redni rodovitosti, obenem se pa puščeni sadovi krasnejše razvijajo.

Breskev živi malo časa. Tudi pri najboljšem negovanju redkokdaj dočaka petindvajset let. Navadno se računa, da začne drevo roditi s tretjim ali četrtem letom in rodi potem dobro deset let, pozneje začne hirati.

Sadove se obira, ko zrumenijo ali pordečijo, a so vseeno še trdi. Breskve lahko prodamo, lahko jih pa tudi doma porabimo za kompote. Dajo se tudi lepo posušiti. V tem slučaju prerežemo sadove čez pol in odstranimo koščice.

France Magajna.

Ne pozabimo orehov!

Bodisi vsled gospodarske potrebe, bodisi lahkomiselnosti, naše orehe na Krasu, ki so bili edini okrask marsikateri naše vasi, so začeli prav sistematično iztrebljati. To je gospodarski greh za nas.

A kar je storjeno je storjeno. Zdaj je naša dolžnost poskrbeti za nove nasade. V vsaki vasi imamo prostore, kjer bi orehi uspevali, ne da bi delali kvaro drugim sadežem. Ob cestah in potih, ob potokih, v na-

ših »gmajnah«, povsod najdemo takih mest, ki so prikladna za orehe.

Lahko začnemo takoj to jesen. Odberimo število orehov (sadox), ki nam najbolj ugajajo. Predebele vrste niso vselej najboljše, ker ne rodijo v obilici.

Orehe sadimo lahko spomladi, a boljše je, da jih v jeseni. Ker pa v tem slučaju služijo lahko mišim za zimsko sladčico, bo dobro, če jih posadimo po robu ali šivu v zaborj, napolnjen z rahlo zemljo in ga pokrijemo z gosto žično mrežo. Takega zakopljemo potem na vrt.

Naslednjo pomlad vzamemo orehe iz zaboja in jih posadimo bodisi takoj na stalno mesto ali pa na pripravno leho na vrtu, da pozneje presadimo drevesca. Zatiranje plevela je potem čez poletje glavno delo.

Ameriški gojitelji orehov, ki jih pridelujejo na trgovski podlagi, ne vzgajajo orehov direktno iz semena. Oni vzamejo sadove od najtrpežnejših vrst tudi če so drugače ničvredne. Enoletna drevesca teh vrst cepijo naslednjo pomlad zgodaj kolikor mogoče nizko pri vratu korenin. Cepijo z angleško kopolucijo, cepljeno mesto zavežejo z rafijo in cepič zasujejo po cepljenju z rahlo prstjo, da bi se ne posušil predno začne rasti. Ko začne rasti, cepič seveda odkrijejo.

Oreh potrebuje globoko zemljo, bogato na organskih snoveh in toplo. Tudi suha mora biti. V močvirni zemlji ne uspeva in pravilo je, da pod njim naj ne bo stalne vode vsaj en meter in pol globoko.

Pri nas so ljudje prepričani, da je najboljše, če sadimo orehe na stalno mesto, kakor pa da presajamo drevesca. To je res in ni. Navadna zmeta pri presajanju drevesc je v tem, da jih pustimo v drevesnici predolgo. Na dobrem solničnem prostoru v vrtu bo oreh pognal v prvem letu po cepljenju v koreninskem vratu dva metra pa tudi več. Drevesce presadimo potem še tisto jesen ali pa naslednjo spomlad. Na ta način bo oreh uspeval celo bolje, kakor pa če bi bil vsajen že v začetku na stalno mesto. Slabo je presajati drevesca, ki so pet ali šest let stara.

Kajpada starejše drevesce bolj kljubuje poškodbam, toda temu se da pri enoletnih drevescih odpomoči s primernim zavarovanjem. Navaden kol bo varoval drevesce pred poškodbami od strani vetra, ograjenje bo branilo oreh pred požrešno živino.

Toda naj se že držimo najumnejših ali najbolj zastarelih metod, glavno je, da sadimo orehe kjerkoli moremo. Poleg sadja bomo imeli les in steljo, oboje prvovrstno.

France Magajna.

Opomba uredništva: Tudi na Tolminskem brezmiselno iztrebljajo orehe. Ljudje so prepričani, da je orehov les samo danes drag. Vsaj do te sodbe mora priti človek, ako vidi, kako sečejo tudi mlade orehe. Bati se je, da bodo Tolminci svojim vnukom pripovedovali, da so na Tolminskem enkrat orehi rastli, a da jih ni več. Vnuki ne bodo oreha niti poznali. Je li to potrebno?

Potrebno je dobro žitno seme.

Pisali smo že o tem vprašanju, ne škodi pa, ako ponavljamo.

Od različnih vrst žita nima naš kmetovalec onega dohodka, kot bi ga lahko imel. Namesto lepih velikih klasov žita na močni in zdravi slami, vidimo na naših njivah v splošnem zelo slabo žito, pa naj si bo pšenica ali rž, ječmen ali oves. Navadno je žito ali prereditko ali pregosto, skoraj nikdar ni tako sejano, kot bi moralo biti. Sicer je res težko sejati z roko ravno tako gosto, kot žitu odgovarja. Za setev žita je na mestu samo sejalka, stroj, ki seje tako

gosto, kot hočemo in ki seje vedno enakomerno. Sejalka bi si morali naši kmetovalci nabaviti združnim potom.

Poleg drugih velikih nedostatkov se pri nas polaga mnogo premalo važnosti na dobro seme. Kakšno naj bo dobro seme?

Najprej mora biti žito dobre vrste. Razlika med žitnimi vrstami je tako velika, da nam more dati ena vrsta več kot dvakratni pridelek od druge vrste. Pisec teh vrst je bil v vojskinem času na nekem državnem preizkuševališču v Rusiji, kjer so se vodile preizkušnje z okoli 30 vrstami sa-

me pšenice. Poskusi so se vodili skozi dolgo vrsto let in vsako leto ugotovili vsi podrobni podatki glede vsake posamezne vrste. Ugotovilo se je, katera vrsta je skozi celo dobo bila najboljša, katera nosi najlepši dohodek, in katero kaže širiti.

S preizkuševanjem različnih žitnih vrst in podobnim delom bi se moralo pečati kmetijsko-kemično preizkuševališče v Gorici, in upamo, da se bo tudi za to vprašanje brigalo. Vendar pa ne sme tudi naš kmetovalec pustiti tega vprašanja v nemar, ker vsak kmetovalec mora imeti željo in skrb, kako bi povečal svoj pridelek, posebno pa tak pridelek, ki daje neposredno vsakdanji kruh.

Noben naš kmetovalec ne bi smel biti zadovoljen s tem, da pridelal na 1 ha, debelo računano, 10 q pšeničnega zrnja, ali na eni njivi približno 340 kg. Ako bi naš kmetovalec pridelal na eni njivi 500 kg zrnja ali še več, recimo, da bi pridelek žita podvojil, tedaj bi se mu ta višji pridelek poznal na njegovem gospodarstvu. Količnik več žita bo kmetovalec pridelal, toliko manj bo potrebno potrošiti za moko in kruh v trgovini.

Že s samo izbero dobrega semena, pripravne, odgovarjajoče vrste žita, bomo dosegli mnogo večji pridelek in s tem večji dohodek.

Podpisani je letos napravil majhen poskus s pšenično vrsto *Gentile rosso*, o katerem so vsi strokovni italijanski listi polni hvale. Vsejano seme je bilo izbrano, zelo debelo in lepo. Vsejano je bilo poleg druge domače pšenice v bližini kolodvora v Dobravljah na Vipavskem.

Pšenica *»Gentile rosso«* se je pri začetku tako razvijala kot poleg (na isti njivi) vsejana domača pšenica. Kmalu pa se je spoznala nje izbornejša kakovost, ki se je posebno izkazala pri klasenju. *»Gentile rosso«* je pognal mnogo daljše in močnejše klase kot domača pšenica, seme je bilo zelo lepo razvito; same lastnosti, ki govorijo za to, da je *»Gentile rosso«* vrsta pšenice, ki bolj odgovarja za našo zemljo, kot naša domača.

Pri poskusu pa se je pokazal en nedostatek poskušane vrste, katerega bi pa mogli z isto pravico — mogoče še prej —

prištevati v breme domače pšenice. Nedostatek tiči v tem, da je *»Gentile rosso«* za celi teden prej dozorel, kot poleg stoječa domača pšenica in da so ga radi tega vrabci takoj opazili ter približno vsega pozobali. To delo jim je bilo še v toliko olajšano, ker je bila vrsta brez resin. Seveda, ako bi vsi kmetovalci sejali samo *»Gentile rosso«*, bi vsa pšenica v okraju istočasno dozorela in bi navedeni nedostatek, ki obstoji v zgodnji zrelosti, se spremenil v veliko prednost. Nobenemu našemu kmetovalcu ne more biti vseeno, ali dozori pšenica prej ali pozneje, ker vsak želi, da dobi njivo čimprej prosto za drugo rastlino, n. pr. ajdo ali repo.

»Gentile rosso« je samo ena dobrih pšeničnih vrst, katere je dobilo kmetijstvo potom selekcije, skrbnega odbiranja semena. Je še več drugih svetovno znanih vrst pšenice, kakor tudi vseh drugih žit. Vse najbolj znane in hvaljene vrste bi morali preizkušati in si zbrati ono, ki najbolj odgovarja. Že sama prava vrsta žita nam bo povečala naše pridelke. — Zadržna zveza v Gorici je pripravljena nabaviti potrebno seme vsem onim, ki žele preizkušati kako vrsto, in prepustiti jim seme po lastni ceni. Seveda na prav majhna naročila se ne more ozirati. Naročilo naj se glasi vsaj na 10 kg. Nujno potrebno bi bilo, da bi naše zadruge v tem oziru šle kmetovalcem na roko, ter naročile vsaj 50 kg semenskega žita, pri katerem bodo zgubile k večjemu 25 lir, tudi če jim vse ostane v zalogi. Izbrana semenska pšenica stane okoli 150 L za 100 kg, navadna pšenica pa okoli 100 L.

Žitna snet.

Vsak žitorejca pozna to gljivično bolezen, ki napravi letno samo pri nas na tisoče škode. Na stebli se nahaja namesto klenega zrnja črn, ničvreden prah, ki je ravno povod novega obolenja, novega okuženja s snetjo.

Najvažnejša borba proti sneti se mora izvršiti pred setvijo žita. Uničiti se morajo vse kali sneti, najmanjši del praška, ki ga je mogoče veter prenesel iz snetljiivega klasa na zdravo zrno. Ako ne uničimo trosov, kali sneti, tedaj bo kal sneti prišel na

njivo in tam napadel razvijajoči se klas in mesto klenega zrnja bomo zopet imeli samo ničvredni klas.

Razkuženje semenskega žita se izvrši na ta način, da zrnje namakamo skozi nekaj minut v tekočini, ki zamori kal sneti, ki pa semenu samemu nič ne škoduje. Tak tekočina je raztopnina modre galice, ki naj bo 3%. Boljša kot raztopnina modre galice je 0.1% formaldehid ali 0.25% uspulum. Eno ali drugo raztopnino moremo dobiti v drogerijah, kjer dajo tudi navodilo za pripravo.

Z namakanjem v snet uničujoči raztopnini pa ne bomo uničili samo kalih sneti,

temveč se bomo na ta način tudi nekoliko borili proti žitni rji, ki tudi povzroča vsako leto večjo škodo. Rja se spozna na zelenih listih, ki imajo prav značilno rijaste črte. Rja onemogočuje listom vsrkavanje ogljenčeve kisline ter onemogočuje na ta način tvorbo škroba.

* * *

Če bomo poskrbeli za dobro seme, odgovarjajočo vrsto žita in ako bomo onemogočili žitno snet, tedaj smo lahko gotovi, da smo na pravi poti k uresničenju želje vsakega žitorejca, da bi svoje žitne pridelke podvojil.

agr. inž. *Josip Rustja.*

Trgatev.

Trgatev je vinogradnikov naiveselejši dogodek v celem letu. Žalibog je večkrat temu veselju primešanega tudi pelina. Večkrat pride toča neposredno malo prej, kot bi se trgatev morala pričeti. Večkrat nagaja vreme in grozdje začne gniti. Trgatev postane za to sitna, počasna in ne vesela.

Za trgatev je vsak pravi vinogradnik pripravljen že sredi meseca septembra in dobro je, da je pripravljen. Najboljše je za vinogradnika, da se mu ni potrebno mučiti s posodo šele tedaj, ko bi moral že s trgatvijo začeti. In večkrat se baš mora začeti s trgatvijo prej, kot bi se želelo v normalnih razmerah.

Od trgatve zavisi kakovost našega pridelka v veliki meri. Kdor ne čisti ob trgatvi gnilega grozdja, ta dobi motno vino, ki spreminja barvo; tako vino puščeno na zraku porujavi.

Kdor trže prezgodaj, predno je grozdje popolnoma dozorelo, ta dobi alkohola revno, slabo vino. Slabo vino se pa večkrat tekom leta pokvari in marsikdo je že bil prisiljen tekom leta vreči svoje slabo vino, ki se je spremenilo v godljo, na gnoj ali je zlit na cesto.

Na vse to moramo misliti, predno začnemo s trgatvijo. Imeti moramo trden namen, da dobimo od svojega grozdja dobro,

žlahtno kapljico, katere nas ne bo sram in ne bomo imeli nobenega strahu, da je ne bomo lahko prodali.

Čital sem, da tržejo v Franciji, v starih pokrajinah Italije in drugod po svetu, najmanj dvakrat. Najprej potržejo one vrste grozdja, ki prej dozore, pozneje pa bolj pozne vrste. Tudi pri nas nekateri tako delajo, a žalibog ne vsi. Zato pa imamo tudi tako različno vino.

Pri nas imamo nekaj prav dobrih vrst grozdja, imamo pa tudi nekaj prav slabih. K prvim bi jaz prišteval Laški rizling, gaganjo-rebulo, muškata, Sauvignon, beli burgundec in še par drugih. K slabim vrstam bi prišteval klarno mejo, vse vrste glere, itd. Ako bi potrgali istočasno vse navedene vrste grozdja, tedaj smo lahko gotovi, da ne bo naša kapljica najboljša, vino bo srednje. Prvo in drugo vrsto grozdja bi morali posebej pobrati in tudi napraviti dvojno vino. Edino na ta način bomo dobili res dobro kapljico, kateri ne bo izostal sloves in tudi dober trg.

Kedaj pa naj trgamo? Čim pozneje, tem boljše. Staro pravilo je, ki pravi, da je vsak solnčni oktoberski dan vreden zlata za vinogradnika. Greh bi bil trgati grozdje v takem času, ko še solnce pripeka. Počakajmo kolikor moremo s trgatvijo, a nikakor ne kaže začeti s trgatvijo pred prvim

oktobrom. To velja posebno za letošnje leto.

Vinorejec Kerševan Ludvik.

Opomba: Znano je, da trgajo Dornberžani cela dva tedna pozneje, kot zgornje vipavski vinogradniki. Zato pa imajo

Dornberžani tudi vedno vsaj za eno stopinjo alkohola bogatejše vino in tudi cena vina je v Dornbergu pri hl vsaj za 20 L višja nego v Zgornji Vipavski dolini. Res imajo Dornberžani zelo mnogo žlahtnih trt, a pri kakovosti njihovega vina nesporno odloča tudi bolj pozna trgateg.

Kmetijsko-kemično preizkuševališče v Gorici.

Z dekretom z dne 22. maja 1924 je bilo ustanovljeno oziroma na novo ustrojeno kmetijsko-kemično preizkuševališče v Gorici. Sedež preizkuševališču bo pri Deželnem kmetijskem uradu (urad za kmetijski potovalni pouk) na Tržaški cesti v Gorici.

Za vzdrževanje navedenega preizkuševališča bo skrbel poseben konsorcij, katerega tvori država, furlanska in tržaška pokrajina, občina Gorica, Trgovsko-obrtna zbornica, v Gorici in vsakteri, ki se obveže prispevati vsakoletni donesek najmanj 5000 lir. Za ureditev preizkuševališča je dovolila država enkratni prispevek v znesku 75.000 lir, za nadaljnji obstoj bo pa prispevala letno z zneskom 30.000 lir. Furlanska pokrajina prispeva za vzdrževanje letno 15.000 lir, tržaška, pokrajina 5000, občina Gorica 6000, Trgovska-obrtna zbornica v Gorici pa 4000. Celotni letni prispevki znašajo 60.000 lir, s katerimi je obstoj preizkuševališča kolikor toliko zagotovljen.

Z ustanovitvijo kmetijsko-kemičnega v Gorici bo izpolnjena zopet ena vrzel v prepotrebem podpiranju našega kmetijstva, ker dobimo na ta način en javni urad, na katerega se bo lahko naš kmetovalec obrnil v sili in potrebi. Naloga kmetijsko-kemičnega preizkuševališča je, da določi kemičnim potom kakovost oziroma pristnost kmetijskih predmetov, kot umetnih gnojil, živeža itd. Preizkuševališče se bo moralo baviti tudi s pobivanjem različnih živalskih in gljivičnih škodljivcev, ki napravljajo kmetijstvu letno ogromno škodo. V področje novega preizkuševališča spada tudi preizkuševanje različnih rastlin, semen različnih vrst itd.

Naloga preizkuševališča je ogromna. Naša želja je le, da bi novo kmetijsko-kemično preizkuševališče v Gorici v resnici delovalo v korist našega kmetskega stanu in da bi bili nastavljeni kos svoji nalogi ter se popolnoma vživeli v naše kmetsko gospodarstvo.

Razstava v Tolminu.

V dneh 17. do 24. avgusta se je vršila v Tolminu gospodarska razstava, ki je imela namen predočiti gospodarstvo zgornje Soške doline in Idrijske kotline. Uradni naslov razstave se je glasil »Planinska in gozdarska razstava«, italijansko »Mostra d'alpicoltura e silvicoltura«. Kdor se je udeležil razstave, je mogel takoj videti, da ni naslov srečno izbran, ker je bilo planinstvo, pravilno planšarstvo in gozdarstvo na razstavi zelo malo zastopano. Jedro razstave je tvorilo kmetijstvo in domača obrt. Organizacija razstave je bila zelo površna. Razstavnemu odboru je bilo očitno le na tem, da nekaj pokaže, pa naj

si bo dobro ali slabo. Na razstavo je bilo privlečeno vsakega po malo, vsega skupaj pa nič. Očitno je bil razstavni odbor v veliki stiski, ko je dobil nalogo, da razstavo pripravi in najde primerne predmete. Ker ni mogel pokazati mnogo iz planšarstva oziroma gozdarstva, kar bi bilo z ozirom na naslov razstave potrebno, je gledal, da prostore napolni z drugimi predmeti. To se je razstavnemu odboru tudi kolikor toliko posrečilo, ker je vse razpoložljive prostore napolnil.

Takoj, ko se je prestopilo prag razstavnega prostora, se je opazilo veliko vrsto različnih plugov za vsakovrstno oranje,

pletev, osipanje itd. Razstavljen je bil tudi en obračalni plug, ki bi bil za naše hribovite kraje predvsem na mestu. Škoda je le, da ni bilo na razpolago človeka, ki bi kmetovalcem pojasnil prednost enega in drugega pluga. Mislim, da bi marsikateri kmetovalec si nabavil plug-obračalnik, ako bi vedel, kako koristen je tak plug.

Poleg plugov sta bila dva stroja za košnjo trave. Ljudje so jih gledali, a večinoma niso vedeli, za kaj se taki stroji rabijo. V naših gorah itak ni mesta za take stroje, ker zahtevajo ravan, katere pa je v goratem kraju malo ali pa nič.

Na razstavi je bilo še več drugih poljedelskih strojev, med temi par robkalnikov za koruzo (luščenje koruze) in dva robkalnika sta tudi našla kupca. Bilo je več sesalk za gnojnice, en ventilator-veternik, en trijer za sortiranje žita ter nekaj drugih strojev. V splošnem je ta oddelek zadovoljil.

Oddelek razstave, ki lahko zelo mnogo koristi gospodarstvu naših gor, je bil oddelek mlekarških strojev. Razstavljeni so bili večinoma stroji od tvrdike Alfa Laval in marsikatera mlekarška zadruga je eden ali drugi stroj tudi kupila. Na razpolago so bili posnemalniki za smetano, različni vrči, celotna ognjiščna naprava za sirarne ter vse druge priprave, ki so v mlekarstvu potrebne. Blago je bilo zelo solidno in ne predrago.

Blizu oddelka mlekarških strojev in priprav je bil edini trgovski oddelek razstave, kjer je bilo razstavljeno maslo in sir naših mlekarških zadrug.

Sir in maslo so razstavile skoraj vse tolminske mlekarške zadruge. Lepa vrsta jih je, ker med razstavitelji so bile sledeče: Mlekarška zadruga v Zatoľminu, Podmelcu, Koritenci, Kojci, Bukovem, Bukovskem vrhu, Ljubinj, Novakih, Slapu na Idrijci, Trnovem pri Kobaridu, Rutah, Pečinah, Počah, Volčah, Grahovem, Ravnah, Svivem, Čiginju, Kneži, Podljubinj itd.

Sir je bil pač naš gorski sir, neke vrste Grojer-ja. Žalibog ima skoraj vsaka mlekaršna različno obliko sira. To se je na razstavi takoj opazilo. Isto velja tudi za maslo, ki je bilo drugače lepo in dobro.

Mlekarška zadruga v Zatoľminu je bila odlikovana z zlato kolajno, darom italijanskega kralja. S srebrnimi kolajnami so bile odlikovane tudi zadruge v Volčah, v Rutah, na Livku, v Ljubinj, Podljubinj ter še nekoličina drugih.

Največja pomanjkljivost razstave mlekarških izdelkov je bila pač ta, da se je posvečalo premalo pažnje vabljenju novih odjemalcev, trgovcev z mlečnimi izdelki, da bi se tako razširil trg za izdelke naših Gor.

V istem prostoru, kjer je bilo maslo in sir, se je nahajal tudi med. Naši čebelarji imajo mnogo lepšega medu in tudi v čednejših posodicah. Za med je bilo premalo reklame. G. Kašca iz Tolmina je razstavil lep opazovalni panj, za katerega je bil odlikovan.

Poleg medu in voska je bilo žganje. G. prefekt je v svojem zaključnem govoru potrdil, da je zadobila naša dosedanja žganjekuha vsled visokega davka smrtni udarec in zato ni potrebno niti govoriti o gorskem žganju. Ker pa je v naših Gorah zelo mnogo sadja, bi morali na vsak način misliti na to, da se ustanovi par večjih združnih žganjaren. Gotovo bi lahko ena uspevala v Cerknem, druga pri Sv. Luciji in še katera. Naj ljudje o tej stvari razmišljajo in kaj ukrenejo. Ako ne bodo sami rešili tega vprašanja, ga bo rešil kdo drugi, gotovo v svojo korist.

Na posebni stojnici in dveh mizicah je bilo razstavljeno nekoliko sadja. Kdor ne bi videl onega sadja, ne bi veroval, da se dobi na Tolminskem avgusta meseca tako lepe jabolke in hruške posebno v bližnji okolici Tolmina. Brezdvomno najlepše sadje je razstavil g. Manfreda iz Volč, potem g. Sovdat Franc iz Gabrij in g. J. Munič iz Sv. Lucije. Sadje je bilo debelo in čisto, prosto madežev. Vsi trije so dobili tudi kolajne. Greh bi bilo tako sadje vreči v žganjski kotel, ker bi tako sadje moralo doseči na inozemskem trgu zelo ugodno ceno.

Poleg že navedenih predmetov je pokazala razstava nekoliko domače obrti. Gg. Mihelič iz Bovca in Červ iz Tolmina sta razstavila nekaj pohištva ter oba dobila zlato kolajno. G. Plešnar iz Črnega

vrha nad Idrijo je razstavil lep štedilnik in druge sem spadajoče predmete, ki so kazali solidno delo. G. Plešnar je dobil tudi zlato kolajno (zlate kolajne so bile štiri) ter tudi nekaj naročil. Mož je bil vesel in je tudi lahko vesel.

G. Frandolič iz Bovca je razstavil nekaj rib, postrvi in krapa, ter tudi bil odlikovan. Potrebno bi bilo, da bi se vse vodovje Soče in pritokov bolj obljudilo z ribami. Potrebno bi bilo, da bi država posadila v navedeno vodovje vsaj kakih 100.000 mladih ribic.

To naj bo kratek opis in majhna kritika razstave. Razstava bi brezdvoma zadobila večji pomen in tudi širši odmev naših kmetijskih mas, ako bi za zadnji dan organizirali razstavo goveje živine, ker ta je, ki naše Gore redi. Ker je bila razstava itak skoraj izključno kmetijska, bi mogli priložiti še ta oddelek. Taka razstava bi bila predvsem potrebna, ker na tem polju naj bo pravo tekmovanje naših Gor.

agr. inž. *Josip Rustja.*

Zadružništvo.

Menica „in bianco“.

Tudi pri nas so začele v zadnjem času krožiti menice »in bianco«. Zato smatram potrebno, da spregovorim nekaj o teh menicah.

Kaj je menica »in bianco?« Pojasnil bom to najlože na enem primeru. B se zaveže dobaviti A-u koruzo po stalni ceni, in sicer med 100—200 q, a sam ne ve, koliko koruze bo mogel dobaviti A-u. B pa zahteva od A-a menico. Ker pa količina ni še določena, ni mogoče napisati na menici menične svote. Zato izstavi A B-u menico »in bianco«, t. j. brez menične svote. Domenita se pa, da bo B vpisal menično svoto, ko bo vedel točno, koliko koruze (med 100 in 200 q) bo dobavil A-u.

Taka menica se imenuje blanketna menica, bianco-menica ali tudi slepa menica.

Mogoč je pa tudi drugi slučaj. A dolguje B-u 1000 lir. Dogovorita se, da bo A plačal B-u odnosno svoto, ko bo prejel od države vojno odškodnino za premičnine. A sedaj še ne ve, kedaj mu bo država plačala vojno škodo. B pa zahteva, da mu A izstavi menico za 1000 lir. A mu podpiše menico za 1000 lir, a brez dneva zapadlosti, ker sedaj še ne ve, kedaj mu bo država plačala vojno odškodnino za premičnine. V tem slučaju manjka na menici dan zapadlosti. Taka menica je tudi bianco - menica. V prvem slučaju bo B izpolnil menico tako, da vpiše menično svoto z ozirom na količino koruze, ki jo je dobavil A-u. V drugem slučaju bo B izpolnil menico tako, da vpiše

kot dan zapadlosti dan, ko A prejme vojno odškodnino za premičnine.

V enem in drugem slučaju ima B izpolniti menico glasom dogovora z A-om. Ako bi n. pr. v prvem slučaju B vpisal večjo menično svoto, kakor odgovarja dobavljene količini koruze, bi A lahko ugovarjal temu sklicujoč se na dogovor z A-om oziroma na dejstvo, da mu je B izročil manjšo količino koruze. Ravnotako bi v drugem slučaju B ne mogel vpisati kot dan zapadlosti dan, ko A še ni prejel od države vojne odškodnine za premičnine. A bi v tem slučaju ugovarjal, da menica ni izpolnjena po dogovoru, oziroma, da še ni zapadla, ker še ni dobil vojne odškodnine. Za izpolnitev menice »in bianco« je torej merodajen dogovor med strankami.

Kaj se pa zgodi, ako B izpolni menico proti dogovoru in jo žirira C-u, torej tretji osebi n. pr. kaki banki? V tem slučaju ne more A ugovarjati C-u, da je menica izpolnjena proti dogovoru, če je C pridobil menico v *dobri veri*.

Oseba, ki podpiše menico »in bianco«, se zaveže po meničnem pravu s časom podpisa. Naravno pa je, da se taka menica more uveljavljati n. pr. potom tožbe še le, ko je izpolnjena.

Kakor sem že gori omenil, se ne more ugovarjati tretji osebi, ki je menico pridobila v *dobri veri*, da je izpolnjena proti dogovoru. Zato moramo biti jako previdni, ko podpisujemo menice »in bianco«. Moramo biti prepričani, da bo oseba, kateri iz-

stavimo tako menico, res izpolnila menico po dogovoru. Ako bi ta oseba izpolnila menice proti dogovoru, in bi menico žirirala n. pr. kaki banki, ne bi mi mogli ugovarjati banki, če je ta pridobila menico v dobri veri, ako bi nas tožila na podlagi menice, ki je bila izpolnjena proti dogovoru.

Če B umre, predno je izpolnil menico, kdo jo bo izpolnil? Njegov dedič. In če je A umrl — namreč tisti, ki je menico podpisal — predno je menica izpolnjena? Smrt A-a ne upliva na veljavnost menice. Splošno povedano: Veljavnost menice in bianco se presoja po času, ko je bila podpisana, ne po času, ko je bila izpolnjena.

Naš menični red (avstrijski cesarski patent od 25. januarja 1850 št. 51 L. D. Z., ki je še vedno pri nas v veljavi) ne govori nikjer o slepih — in bianco — menicah; pač pa naredba justičnega ministrstva od 6. oktobra 1858. L. D. Z. št. 200.

Ko govorimo o menicah »in bianco«, moramo govoriti tudi o kolekovanju menic. Po italijanskem pravu je ena bistvenih sestavin menice tudi kolek. Dočim se vse ostale bistvene sestavine menice nanašajo na menično pogodbo, je ta bistvena sestavina — namreč kolek — fiskalnega značaja. Avstrijsko menično pravo, ki je pri nas še v veljavi, je vsebovano v posebnem zakonu t. zv. meničnem redu, a italijansko menično pravo se nahaja v trgovskem zakoniku — codice di commercio — v členih 251.—338. Italijanski trgovski zakonik pa ne govori o kolekovanju menic. Predpisi o kolekovanju menic se nahajajo v »Legge del bollo«, zakonu o koleku, ki je bil odobren z kr. dekretom od 30. 12. 1923 št. 3268. Glasom tega zakona se smatrajo kot menice »in bianco« menice, na katerih manjka čas izstavitve in čas zapadlosti oziroma ali eno ali drugo. Take menice »in bianco« morajo biti kolekovane v vsakem slučaju, kakor da zapadejo po več ko 6 mesecih. Naglašam, da mora biti menica pravilno kolekovana, predno se na njej nahaja kak podpis. Če tudi se pozneje plačajo kolek in globa, menica ostane vseeno neveljavna. Pri tem je vseeno, ali je kolek popolnoma manjkal, ali pa je bila menica samo nezadostno kolekovana. Ničnost mestojbina; če pa ni bila dovolj kolekovana,

ali ni zadostno kolekovana, je torej taka ničnost, ki se ne da sanirati, ki se ne da odstraniti. Taka menica se ne da iztožiti. Tisti, ki bi jo hotel iztožiti ne samo, da bi izgubil pravdo, ampak bi moral plačati še občutno globo. Glasom čl. 66, št. 5 omenjenega zakona o koleku se mora plačati, če menica ni bila kolekovana, 120kratna pristojbina; če pa ni bila dovolj kolekovana, 120krat toliko, koliko je manjkalo pristojbine. V vsakem slučaju pa se mora plačati vsaj 30 lir. Kakor je iz tega razvidno, je globa zelo občutna.

Posebno grešijo naši ljudje pri menicah »in bianco«. Ne vedo namreč, da obstoja za menice »in bianco« višja lestvica. Zato kolekujejo take menice oziroma kupujejo take menične blankete, ki odgovarjajo meničnemu znesku z zapadlostjo za 4 mesece, ali pa za 4 do 6 mesecev.

Mimogrede omenjam, da sem naletel tudi na slučaj, da je stranka kupila blanketo za 4 mesece, a izpolnila menico tako, da je zapadla po petih mesecih. Seveda je taka menica neveljavna, ker ni dovolj kolekovana.

Da zaključim! Na dve strani moramo paziti pri menicah in bianco: prvič, oseba, kateri izstavimo menico in bianco mora uživati naše popolno zaupanje; drugič: menica in bianco mora biti kolekovana po lestvici, ki velja za menice z zapadlostjo po 6 mesecih. **B.**

Zadruga, ne dajajte blaga na upanje!

Že večkrat smo v našem listu povdarjali misel, ki je izražena v naslovu tega članka. Kljub temu se najde še marsikatera zadruga, ki se tega temeljnega načela združništva ne drži in zato si sama polagoma, a prav gotovo, koplje prerani grob. Zakaj?

Zadruga ima navadno zelo omejena denarna sredstva. V naši deželi je zelo malo zadrug, ki bi imele lastnega, deležnega kapitala več kot 50.000 L. Velika večina ima komaj 10.000 L, nekatere celo manj. Dobi se tudi nekaj zadrug, ki imajo lastnega premoženja — deležev in rezerv nad 100.000 L, a žalibog so take zadruga v našem združništvu bele vrane.

Malokatera naša zadruga kupuje vse

blago proti gotovini. Večinoma kupujejo proti plačilu v roku 30 dni. S takim kupovanjem si pa zadruga same blago podražujejo. Trгоvec, ki da zadrugi ali pa zasebnemu trgovcu blago na upanje, navadno proti plačilu v 30 dneh, nima nobene volje darovati del svojega premoženja drugemu, temveč hoče samo zaslužiti. To je tudi umevno in ni niti graje vredno. Vsak trgovec ima pri banki odprt račun, od katerega mora plačevati mastne obresti, povečane z bančno provizijo in drugimi takimi stroški, ki tvorijo pravo obrestno mero pri banki na višini 12 do 13%.

Trгоvec torej plačuje pri banki zelo visoke obresti, ki jih mora na blagu zaslužiti. Ako daje blago na upanje, recimo proti plačilu v roku 30 dni, tedaj mora priviti ceno blagu vsaj za en odstotek. Tako tudi vsi trgovci delajo. Prodajo blago na upanje, a zato je blago toliko dražje. Kar velja za trgovca na debelo, velja tudi za trgovca na drobno.

Iz tega sledi, da bi morale vse zadruga kupovati blago edino proti gotovini, ker bi na ta način ne imele blaga samo za 1% bolj po ceni, ampak tudi za 2% in več.

Ako pa hoče zadruga kupiti vse potrebno blago proti gotovini, tedaj mora imeti denarna sredstva, mora imeti kapital in to tekoč kapital, gotovino.

Zadruga bo imela gotovino na ta način, ako bo imela mnogo lastne deležne glavnice - lastnega premoženja in ako bo prodajala vse blago edino proti gotovini. Vsako dajanje na upanje krči zadruga razpoložljiva denarna sredstva, kar sili zadrugo k kupovanju blaga na kredit in zato za dva ali več odstotkov dražje. Drago blago pa rodi pri članih nezadovoljnost, prepire in zadruga, ki je enkrat prišla v take vode, je neizogibno obsojena k smrti.

Mnogi upravitelji zadrug imajo zgornje pred očmi in prodajajo vse blago edino proti gotovini, dobe se pa tudi take zadruga, ki imajo do 100.000 L danega blaga na upanje. Pravijo, da morajo dati na upanje, ker da gredo drugače stranke k trgovcu. Bolje je, da gredo stranke k trgovcu in da se zadruga takoj pri začetku likvidira, kot da bi pozneje potegnila večjo maso ljudi v

nesrečo, ker se uprava ni držala temeljnih načel združništva.

Kedaj bi mogla dajati zadruga na upanje? So gotovi slučajji, kjer bi bilo dajanje na upanje kolikor toliko opravičljivo. V industrijskih središčih, kjer je mnogo delavstva, ki dobiva svojo plačo vsaki teden, vsaka dva tedna, vsaki mesec in kjer delavec ob plači poravnava svoj dolg, tu bi bilo dajanje na upanje kolikor toliko opravičljivo. Popolnoma opravičljivo pa tudi tukaj ni, ker bi moral vsak delavec imeti vsaj toliko prihranjenega, kolikor potrebuje od plače do plače.

Na upanje bi se moglo dajati izjemoma tudi v tem slučaju, da ima zadruga v zalogi članovo blago, recimo vino ali kaj drugega. V takem slučaju mora imeti zadruga itak poseben račun za vsakega člana, kjer ga prizna za od njega kupljeno oziroma izročeno blago in obremeni za prodano mu blago. V tem slučaju pa mora zadruga paziti, da dolg člana ne prekaša njegovega dobroimetja. To v bistvu ne bi bilo nikakšno dajanje na upanje temveč le vračanje zadruginega dolga.

V vsakem drugem slučaju pa, je dajanje na upanje nezdravo in se ne sme vkoneniniti pri nobeni zadrugi. So pa kraji, kjer ljudje nimajo gotovine. Tam naj si potrebn denar izposodijo pri domači posojilnici, da bodo mogli kupovati za življenje potrebno blago. Nikakor pa posojevanje denarja ali dajanje na upanje ni stvar blagovnih zadrug.

»Gospodarski list« in Zadruga zveza v Gorici vedno in povsod povdarjata, na nima zadruga združništvo samo gospodarske naloge, temveč tudi različne druge, med drugimi tudi vzgojno. Zadruga morajo ljudstvo tudi vzgajati, učiti ga samouprave, vcepljati mu čut odgovornosti, ljudstvu tolmačiti celotni gospodarski ustroj. Mnogo se da doseči potom predavanj, sestankov in pomenkov.

Raztolmačiti je potrebno celotno vprašanje »dajanja na upanje«, ter mu predočiti, da se z dajanjem na upanje ljudstvo priučiti razsipavanju in ne štedenju, Marsikatera gospodinja ne bi kupila različnih predmetov, ako bi jih morala plačati v gotovini. Kupi jih samo zato, ker jih dobi

»na bukvice«. Bukvice pa imajo tako lastnost, da zraste v njih dolg kar čez noč, premoženje postane zadolženo in rešitve mu ni.

V kratkem si zapomnimo glede »dajanja na upanje«, da je nezdravo, gospodarsko škodljivo tako za onega, ki daje na upanje in ravnotako tudi za onega, ki kupuje na upanje. Za rešitev vprašanja kredita so tu naše hranilnice in posojilnice, ne pa blagovne zadruge.

Menarodna zadružna rastava v Gentu.

Dne 15. junija je bila otvorjena in dne 15. septembra se zaključila mednarodna zadružna razstava v Gentu v Belgiji.

Na razstavi so vidni početki in celotni nadaljni razvoj zadružništva v Angliji, Belgiji, Švici, Rusiji, Čehoslovaški, Mažarski, Argentini, Japonski, severnoameriških Zedinjenih državah, seveda tudi v Italiji in še v drugih državah, v celoti v 22 državah.

Najbolj se je razvilo zadružništvo v Angliji, kjer si je ustvarilo velenakupovalno družbo, ki vedno bolj monopolizira trgovino s konsumnim bla-

gom ter ima danes tudi zelo mnogo industrijskih podjetij. Angleško zadružništvo proizvaja skoraj vse konsumne predmete, od mila do dežnika, od čevljev do nepremočljivih plaščev in polhištva. Angleško zadružništvo ima tudi lastno brodogradnjo.

Zadružna razstava kaže, da je imelo zadružništvo povsod ob rojstvu zelo hude boje, težka otroška leta, da pa je kljub temu vedno napredovalo in da tvori že danes v Evropi in celem ostalem svetu največjo in najkrepkejšo gospodarsko silo, ki bo slej ali prej prevzela vse gospodarstvo v svoje roke.

Vsak zadružnik naj se zaveda, da je kot poedinec gospodarsko slab, v slogi, v združitvi pa jak. Tudi naše zadružništvo je del celotne svetovne zadružne sile in zato ga moramo podpirati, širiti in krepiti. Naše zadružništvo mora biti vreden član celotne svetovne zadružne družine.

SMRTNA KOSA.

Dne 1. septembra t. l. je umrl g. Franc Ulaga, večletni odbornik in poslovodja Okrajne hranilnice in posojilnice v Kanalu. Vestnemu poslovodji in enemu prvih naših zadružnikov naj sveti večna luč.

Čebelarstvo.

Čebelarska opravila v septembru.

V tem mesecu se po večini nahajajo čebele na ajdovi paši. Kjer nimajo doma ajde, so jih prepeljali na tuja pašišča. Zadnjič je podpisani opozoril čitatelje na čebelarski zakon z dne 18. 6. 1879. Ni bil prav gotov, ali je ta zakon še veljaven ali ne, vendar so se prav mnogi župani nanj sklicevali, zato ga je citiral. Veščak v deželni in občinski zakonodaji (g. S.) me je opozoril, da je rečeni bivši avstr. zakon gotovo sedaj pri nas ukinjen in sicer z zakonom, ko se je pri nas odpravila obč. avtonomija. Ž njo so se vsi prejšnji, občino zadevajoči zakoni odpravili.

Prav rad se pridružim rečenemu mnenju, ker je prejšnji čebelarski zakon res

silno zastarel. Na podlagi tega juridičnega pojmovanja bi ne bilo pri nas več zaprek radi prevažanja čebel na pašo.

Koncem septembra bo čebelar ajdov med iztrčal, ter ob tej priliki medišče izpraznil in zaprl, tako, da bo samo vališče od čebel zasedeno in odprto. Pri tem naj odstrani od vališča trotočno satje in naj primerno uredi čebelam gnezdo, katero naj pusti odslej popolnoma v miru. Čebele si ga morajo pripraviti za zimsko ležišče. Naj ne pozabi pustiti čebelam dovolj medu ali še bolje je, da čebele umetno krmi in jih tako prisili k nadaljevanju zalege. Tudi naj pregleda, nima li kak panj samo trotovo zalego. Ta je v tem času gotovo sumljiva in znak, da v panju ni vse v redu.

Sama trotova zalega se pojavi v panju iz treh vzrokov 1. ker je matica prestara, 2. ali ker se je mlada matica nazaj vrnila

neoplojena 3. ali ker so čebele, ki so matice zgubile, zbrale eno ali več delavk za tako zvano trotovko in jo s posebnim pitanjem prisilile, da leže jajčka toda ta niso oplojena in vsled tega se izležejo iz takih jajčk le trotje.

V prvem in drugem slučaju se družina še lahko ozdravi s tem, da odstranimo staro matico ali mlado neoplojeno in jo nadomestimo z novo oplojeno. Če je v panju pa že trotovka, je vsako upanje zgubljeno, da družino ozdravimo. Taka družina noče sprejeti nobene nove matice. Po nji prevladuje neka klubovalna perverzno. V tem slučaju se priporoča tole: Panj trotovec odstranimo, na njegovo mesto postavimo drugi panj, ki je popolnoma v redu, iz trotovca pa vzamemo sat za satom in čebele ometemo na prosto. Te se vrnejo na prejšnje mesto a v drugi panj, ker prinesejo med iz prejšnjega panja, jih čebele rade sprejmeo. Ko pa spoznajo trotovke, jih čebele same odstranijo. Tako poskrbimo, da se rabne čebele ne poizgube.

Med jesensko opravilo spada združitev šibkih družin. Dokazano je, da čim večja je družina, tem boljše prezimi. Pazimo torej, da pridemo jeseni do močnih družin, kar se zgodi z združenjem šibkih.

Dr. J. L.

Kakšna naj bo posoda za med.

Gotovo ni srečnejšega časa za čebelarja, kakor je polnjenje posode z medom. Tu vidi zbran uspeh svojega truda in zabave. Še stari čebelar se razveseli, a kako šele začetnik. Navadno se pa temu veselju pridruži skrb, kam bo spravil pridelek, kakšno posodo pripravil, da jo bo zamogel rabiti več let ter da se ne bi med navlekel kakega tujega, neprijetnega duha ali okusa. Po večini stikajo čebelarji v prodajalnah po kositernih posodah od petroleja ali masti šele takrat, ko jih nujno rabijo. Ker nimajo časa temeljito očistiti tako posodo, dobi med neprijeten duh in okus.

Kdor torej kupuje tako staro posodo, naj jo najprej temeljito izpari z vrelo vodo, nato dobro posuši, če le mogoče na solncu. Solnce vzame najprej in najbolj temeljito tuj duh. Nato se raztopi nekoliko voska, (v sili je tudi parafin dober) in se vlije vročega v posodo, ki jo prej nekoliko segrejemo. Posodo z voskom vred obrčamo na okoli, da se vosek povsod prime v prav lini plasti; ostalo tekočino izlijemo nazaj. Na ta način postane cela posoda impregnirana in ne pride med nikjer v dotiko s pločevino.

Nekateri čebelarji rabijo tudi leseno posodo, katero se pa vedno bolj opušča. Rabijo se tu pa tam za prevoz medu sodi, ki se pa morajo izprazniti, dokler je še med tekoč; ni ga bolj nerodnega dela, kot spravljati kristaliziran med iz soda. V kolikor so še v rabi škafi, morajo biti narejeni iz popolnoma suhega lesa, brez grč ter napoljeni z vročim voskom ali parafinom. Vsekakor ima prednost kositerna posoda; to opazimo posebno tedaj, če je med kristaliziran, da ga rabimo tekočega. V taki posodi postane kristaliziran med tekoč zelo enostavno:

Posodo vtaknemo v vrelo vodo, lahko jo pa tudi segrejemo na štedilniku ali ognjišču.

Nadalje pride tudi v poštev velikost posod. Seveda zadostuje za malega čebelarja, ki ne razpolaga z veliko množino medu, malo posode, težavnejše pa je za večjega čebelarja. Za količkaj večjo množino medu so najprikladnejši vrči, ki jih naredi vsak klepar in ki naj drže okrog 50 kg. Ta velikost je najpripravnejša tudi za eksport našega pridelka. Taka posoda se da zelo lahko nakladati na voze, kakor tudi v železniške vagone.

Na izvoz medu pa moramo misliti na vsak način, ker se čebelarstvo vedno bolj širi in nam domači naš konsum ne zadostuje.

Josip Božič.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje št. 43.: Kako bi si doma nabavil hruške, t. j. sadna drevesca, ker imam veselje do sadjereje.

Odgovor: Iz Vašega vprašanja povzemamo, da bi Vi rad doma vzgojil mlada drevesca in jih sam cepil. Mlade hruškice (ali jabolke) se vzgoje iz pešk, ki si jih lahko sami dobavite. Najbolj odgovarjajoče peške dobite od hrušk tepk, ki jih je v naših Gorah vse polno. Ako si sami ne morete nabaviti pešk, jih morete kupiti. Dobe se v vsaki semenski trgovini. Če bi jih trgovina sama ne imela, Vam jih bo dobavila. Peške od žlahtnih sadnih vrst niso nič prida. Peške morajo biti od zrelega sadu.

Peške moramo hraniti na primernem prostoru. Suh zrak in toplota škoduje. Ko pride čas za setev (v zgodnji spomladi) tedaj morete vsejati peške na lehico v vrtu. Najboljše je prisiliti peške že pred setvijo h kalenju, kar dosežemo na ta način, da peške pomešamo z mokrim žaganjem in v vreči obesimo skozi par dni v bližini peči. To prisilno kalenje naj se vrši le skozi par dni, da se klice preveč ne razvijejo in pri sejanju pokvarijo. Peške se posejejo z žaganjem vred.

Peške moremo sejati tudi v jeseni, tedaj jih ne smemo prisiliti h kalenju. Mraz ne škoduje.

Setev se mora izvršiti v vrstah, ki naj bodo vsaj 30 cm ena od druge oddaljene, da je mogoče vmesni prostor opleti.

Vzrastle enoletne divjake se mora presaditi, pikirati. Ko divjaki dovolj dorastejo, se jih cepi, najboljše okulira.

Ako nočete imeti sami sitnosti z iskanjem in setvijo pešk, tedaj morete divjake kupiti. 100 divjakov Vas bi stalo 20—30 Lit. Na vprašanje se še vrnemo.

Vprašanje št. 44.: Prosim pojasnila, katero umetno gnojilo bi bilo najboljše za trte in kako ga rabiti. Ali mešati s hlevskim gnojem, ali ga rabiti samo?

Odgovor: Najboljši umetni gnojilni za vinograde je mešanica iz superfosfata, kalijeve soli in žveplenokislega amonijaka. Za 100 kvadratnih m zadostuje 6 kg superfosfata, 2 kg 40% kalijeve soli in 1 kg žveplenokislega omanijaka. Prvi dve gnojili dobite zelo lahko, tretje pa težje.

Ker je iz Vašega vprašanja razvidno, da imate precej hlevskega gnoja, bi Vam svetovali, da dodaste na vsakih 100 kg hlevskega gnoja po 3 kg superfosfata in 1 kg kalijeve soli ter s tem gnojilom pognojite 100 kvadratnih metrov vinograda. Prvo raztresite gnoj, vrhu potrosite umetno gnojilo in vse skupaj podkopljite.

Vprašanje št. 45.: Pri goriškem južnem kolodvoru rastejo neke vrste akacije, ki so vedno v cvetju. Ali je ta vrsta akacij enaka naši domači?

Odgovor: Ona vrsta akacij je podobna naši domači akaciji, a ni ista. Znanstveno ime pri kolodvoru vsajenim akacijam je »vedno cvetoča akacija«, latinsko »Acacia semper florens«. Take vrste akacije bi radi imeli čebelarji, kmet pa ne, ker ne raste tako bujno kot domača in je torej bolj za olepšavo.

Tržni pregled.

Žito: Tekom zadnjih dveh mesecev je cena pšenici na svetovnem trgu zelo porastla, vsled česar se je podražila moka in kruh. Porast cene je kolikor toliko ustavljen, ker so se izkazala prva poročila o slabi svetovni žetvi za netočna. Letošnje leto ni žetev sicer nikjer bila boljša od lanske, temveč povsod nekoliko manjša, vendar pa je bila v splošnem boljša od

srednje v zadnjih desetih letih. Cene so danes sledeče:

Milan:	
domača pšenica	Lit. 115—118
inozemski pšenica	Lit. 135—136
koruza	Lit. 89—95
oves	Lit. 90—97
rž	Lit. 89—92
ječmen	Lit. 100—110
proso	Lit. 100—107

Videm:

pšenica	Lit. 115—117
koruza	Lit. 82—97
oves	Lit. 82—85

Mlevski izdelki stanejo v Milanu:

moka 00	Lit. 190—195
moka 0	Lit. 178—182
moka 1	Lit. 149—151
mokica (farinetta)	Lit. 105—110
otrobi debeli	Lit. 74—76
otrobi drobni	Lit. 74—76
otrobi koruzni	Lit. 65—70

Živina: V naših krajih se opaža majhen padec cene goveji živini kljub temu, da je cena krmi zelo nizka in bi morala biti cena živini visoka. Padec cene se more razlagati edino iz pomanjkanja gotovine, denarja. V ostali Italiji se cena krepko drži.

Cene v Milanu so sledeče za kg žive teže:

voli 1. vrste	Lit. 6.10 do 6.80
voli 3. vrste	Lit. 4.— do 4.90
krave 1. vrste	Lit. 5.80 do 6.60
krave 3. vrste	Lit. 3.80 do 4.40
teleta 1. vrste	Lit. 10.— do 10.80
teleta 3. vrste	Lit. 8.10 do 8.70
prašiči	Lit. 8.60

Dobre krave mlekarice se plačujejo v Milanu po ceni 2500.— do 4600.— Lit. za glavo. Ena krava je bila prodana sredi avgusta za ceno 5000 lir.

Krma: Širom Italije je cena krmi mnogo višja kot pri nas, a cena polagoma pa-

da, čemur je vzrok izvrstna krmska letina. S slamo je zelo malo trgovine.

Mlečni izdelki: Po vojni ni bila cena maslu širom cele Italije še nikdar tako nizka, kot je danes. V Milanu stane maslo 14.— Lit., v Cremoni 16.—, v Rimu 18.— v Bologni 13.—. Sira se nekoliko izvažja v Anglijo. Cena ementalskemu siru v Milanu je 800—900 Lit. za 100 kg.

Vino: Letina vina bo letos v Italiji za okoli 10 milijonov hl nižja od lanskega leta, a ker je od prejšnjega leta ostalo zelo mnogo nerazprodanega vina, silijo cene navzdol, in so v splošnem nižje kot pri nas. Vino za destilacijo (žganjekuho) se plačuje po ceni 4.— L za stopinjo alkohola.

Umetna gnojila: Širom Italije je sedaj začelo povpraševanje po superfosfatu za gnojenje ozimnemu žitu. Superfosfat ima približno isto ceno, kot lansko leto, to je okoli 24—26 L franko tvornica.

Izgleda, da bodo letos vporabili v Italiji rekordno množino tomaževe žindre. Vporabo omogoča predvsem dejstvo, da je letos tomaževa žindra za okoli 5—8 L cenejša od lanskega leta.

Sadje: Pri nas so letos bile češplje precej drage — nad 1 L za kg — ker jih je bilo pri nas (v Istri in Vipavski dolini skoraj nič) zelo malo, v Avstriji pa skoraj nič.

V splošnem je letos zelo dobra letina za sadje, katerega se zelo mnogo izvažja.

Pri nas se opaža veliko pomanjkanje dobrega namiznega grozdja.

Kaj delamo v mesecu septembru.

Na njivi: Vsled mnogega dežja je letos vse rastlinstvo zakasnelo svoje zorenje. Koruza — ne samo cinkvantin — je večinoma še zelena, dočim je bila druga leta v tem času že bela in so jo v tem mesecu že marsikje pobirali. Vedno in vedno priporočamo, naj kmetovalci že na njivi odberejo koruzo za seme, za kar naj odberejo taka stebela, ki imajo po dva dobro razvita klasa. Kljub večkratnemu opominjanju tega naši kmetovalci ne delajo.

Marsikje je letos krompir še v zemlji, ker ga deloma vsled dežja ni bilo mogoče pobrati, deloma pa tudi še ni dozorel. Go-

tovo je, da ni letošnja prevelika vlaga krompirju nikakor na korist, temveč tudi letos gnije precej krompirja. Ako ne bomo pazili na krompir, ga bomo gotovo zelo mnogo izgubili, mnogo ga bo segnilo. S krompirjem ravnajmo tako, kot je »Gospodarski list« v tem letu ponovno pisal.

Na mnogih krajih sejejo v tem mesecu ozimino, predvsem ječmen, rž in pšenico. Žitu bi morali vsi naši kmetovalci pognojiti z enim fosfornih gnojil, pa naj si bo ali s tomaževo žindro ali s superfosfatom. Superfosfat koristi več žitu ali krompirju, kot senožeti. Pri setvi moramo tudi paziti

na to, da sejemo samo dobro seme, ki naj bo dobro razvito in razkuženo žitne sneti.

Kjer imajo na njivah mnogo zelenjave (vrzote — ohrovt, krmske pese itd.), moramo isto oprostiti udušujočega plevla. Zelenjavo moramo opleti in to večkrat. Tudi še v tem mesecu pletev ne bo škodovala. V tem mesecu je čas, da sejemo deteljo inkarnatko.

Na senožeti: To leto bo skoraj na vsaki senožeti dvojna otava. Marsikje je zelo potrebno, da se otavo pokosi in senožet bo še vedno toliko zagnala, da bo godna za jesensko pašo.

Senožeti moramo pognojiti. Mnogokje je že sedaj čas, drugod še ni. V splošnem si zapomnimo to, da mora biti senožet pognojena pred nastopom zimskega mrazu, ako rabimo za gnojenje tomaževo žlindro, ki se dobi letos po nižji ceni, nego prošla leta.

V vinogradu: Pred trgatvijo preglejmo vse trte in zaznamujmo one, ki slabo ali nič ne rode, da jih izkopljemo ali nadomestimo, oziroma določimo za precepitve. Tudi zlahne trte, ki jih želimo razmnožiti moramo zaznamovati, da jih bomo lažje našli. Stare trte kaže najbolj precepiti spomladi v oko na zrel les.

Ponekod bomo v tem mesecu začeli s trgatvijo. Boljše je trgati poznej kot prej, ker bo vino za mnogo boljše. V starih časih so se kmetje pod lipo dogovorili, kedaj bod trgali. Takí vaški gospodarski pomenki bi bili še vedno na mestu, oziroma jih bomo morali zopet vpeljati.

V sadovnjaku odbiramo sadje. Paziti moramo na to, da sadja, ki je namenjeno za trg, ne ranimo, temveč obiramo z vso skrbnostjo. Lepo obrano in zbrano sadje je vedno nekoliko dražje od onega, katerega je kmet obral tja v en dan. Gnilo in piškavo sadje moramo pobrati in uničiti, ker to delo je eno najvažnejših za uničenje živalskih in gliivičnih škodljivcev drevja. Vroča voda in ogenj naj se uporabljata za uničenje.

Kjer se veje šibijo pod težo sadja, tam moramo veje na vsak način podpreti, da se nam ne polomijo.

Ker so letos naši ljudje zelo mnogo cepili v oko (okulirali), naj sedaj na cepljen-

ke pazijo. Pri začetku meseca moremo okulacijo ponoviti povsod tam, kjer se prvič ni posrečila. Koncem meseca bomo morali vezi prerezati.

Ali boste nalepili pasove z lepilom, da ne bodo razni zajedavci zlezli na drevo?

V vrtu sejemo zimsko solato, presajamo endivijo, sejemo špinačo in tudi radič. Paradižnikom moramo v tem mesecu odstraniti vse cvetove in tudi vse drobne sadove, da bodo debelejši tem lažje dozoreli.

V tem mesecu prestanemo z zalivanjem, ki v splošnem ni več potrebno. Izhlapevanje zemlje ponehuje, noči postajajo vedno bolj hladne.

V hlevu: S svežim krmljenjem moramo postopati vedno pazljivo, tudi v tem mesecu. Napenjanje je pogost slučaj tudi še v tem mesecu.

Mlada živina naj se razkače. Mnogo naj se giblje na prostem zraku, da okrepi celoten svoj organizem.

Ta mesec dokončamo polletno krmljenje in gojenje prašičev, ker se bliža čas, da jih začnemo debeliti. V tem mesecu naj prašiči še tekajo, užijejo mnogo svobode, proti koncu meseca pa naj začne debelitvena doba, ko bodo morali biti skoraj stalno v svinjaku. Predno začnemo s pravim debelenjem, moramo hlev temeljito osnažiti in vsaj izdatno oškropiti z apnenim mlekom. Isto velja tudi o hlevu za govejo živino, katerega naj se temeljito prečisti.

V kleti: Jagode so letos sicer debele, a še ne zrele. Kljub temu bodo marsikje kmalu trgali. V tem mesecu pa mora biti na vsak način klet že pripravljena, da sprejme božjo kapljico. Izkušnja uči, da se mora večkrat trgatev pospešiti in vršiti mnogo prej, kot bi to zahtevala zrelost grozdja. Mnogokrat je v mesecu septembru toča napravila mnogo škode in ako pride toča tudi v začetku meseca septembra, se mora trgatev takoj pričeti, ker drugače začne grozdje gniti in se zelo kmalu izgubi. S tem pa naj ne bo nikakor rečeno, da se mora začeti trgatev takoj tudi po majhni sodri, ako je padlo samo par zrn toče.

V zato oziru je potrebna opreznost in zato naj bo klet in vsa posoda raje prej pripravljena, kot pozneje.

Posodo preglejmo ali nima kakšnega neprijetnega duha, po praznoti ali celo po plesnivosti. Duh po praznoti odpravi močna bolida, napravljena iz vroče vode in tropin, katerim kaže pridati tudi malo vinskega špirta, plesnobo odpravimo tako, kot je pisal »Gospodarski list« v prejšnjih številkah.

Klet bi morala biti popolnoma očiščena in če le mogoče tudi pobeljena. Odstraniti moramo vse nepotrebne smeti, vso pajčevino, z eno besedo vse kar ne spada v

klet. V klet pa spada samo vinska posoda in nikakor ne krompir, pesa, kislo zelje itd.

N a d o m u: Skrbna gospodinja pripravi primeren prostor za shranjenje sadja za zimo, ker se zaveda, da bo pri otrocih še bolj priljubljena, ako jim bo mogla v zimskem času nuditi kako dobro jabolko ali hruško, katero tudi otrok potrebuje za svoje zdravje.

Skrben gospodar pripravi v tem mesecu dobro seme za ozimino in potrebna gnojila za gnojenje senožeti in njiv.

Gospodarski drobiž.

Argentiska mravlja.

Argentiska mravlja je mravlja kot vse druge, samo da je mnogo bolj škodljiva, ker se zelo širi po stanovanjih, prevrta zidove in podove ter tako povzroča ogromno škodo.

Ime mravlje nam pove, da je njena domovina v Argentini, v splošnem v celi Južni Ameriki. Od tam je prišla okoli l. 1890. v severoameriške Zedinjene države, od tam pa s cvetličnimi lonci v Evropo, najprej na Portugalsko, pozneje v Nemčijo in Francijo, l. 1921. v Italijo, in sicer v nekatere luksuzne hotele v Rimu. Letos se je ta mravlja razširila daleč po Italiji, v naši bližini je pa še niso opazili.

Argentiska mravlja je majhna. Mravlja-delavka je dolga komaj 2 do 2½ mm, kostanjeve barve in ima glavo širšo kot prsa. Mravlja-kraljica je približno dvakrat tako dolga.

Ta vrsta mravelj se zelo hitro razmnožuje in širi. Druge mravlje pred njo nimajo obstoja, ker se takoj vname borba na življenje in smrt, v kateri vedno nadvlada argentinska mravlja.

Škoda, ki jo povzroča argentinska mravlja obstoji v tem, da išče povsod sladkarij, sadja, da napada majhne živali, perutnino, da čuva in prenaša listne uši ter da prevrta zidove in stanovanja.

Vsled velikanske škode, ki jo ta mravlja povzroča, jo je vlada z dekretom z dne 24. julija t. l. prištel k splošno škodljivim živalim, ki se morajo prijaviti in glede katerih je predpisano obvezno pokončevanje.

Pokončevanje.

Pazljivost. Paziti se mora na to, da se pri nakupu cvetlic z lonci vred ne prenese.

Ogledati se mora tudi vse zaboje, v katerih se razpošiljajo sladkarije, pecivo ali sadje.

Strupi. V Severni Ameriki se je izkazalo najboljšo sredstvo za uničenje argentinske mravlje naslednja strupena sladka zmes:

vode	1 l
sladkorja	850 gr
medu	150 »
sodnega arzena	4 »
» benzoata	2 »

To sladko zmes se položi povsod tam, kjer se mravlje nahajajo. Mravlje to zmes pojedjo in se s tem zastrupijo ter crknejo. To je najboljšo sredstvo.

V slučaju, da bi se te mravlje pokazale kje pri nas, je dolžnost vsakega, da to takoj javi občinskemu uradu, ki mora od svoje strani obvestiti prefekturo, ki mora podvzeti vse potrebne korake za uničenje te nevarne in škodljive mravlje.

Vzrok slinavke in parkljevke pri goveji živini je neki bakterij, katerega se je baje posrečilo najti. Strokovni listi pravijo, da se je profesorju Josefu v Berlinu posrečilo odkriti tega škodljivega bakterija, ki je dosedaj prizadel toliko škode živinorejcem po celem širokem svetu.

Baje že pripravljajo serum za cepljenje proti slinavki.

Pozor kmetovalci!

Tvrška „VINOAGRARIA“

V Gorici, Via C. Favetti 5

(za hotelom „Tri Krone“)

prodaja klajno apno, bisulin, cevi iz gumija, nože znamke „Kunde“ ličje, ročne in nahrbtne žveplovnike francoske tvrške „Vermorel“, vinske tehtnice, zamaške, azbest, steklenice za vzorce vina, aparate in kozarce za vkuhavanje sadja in druge potrebščine za sadjarje, čebelarje, itd. Popravlja bolna vina, oziroma daje nasvete in potrebne snovi v to svrhu. Blago pošiljam tudi po pošti.

Just Ušaj,

oenotehnik in agronom

Najpristnejša domača vina dobite vedno pri

Vinarski Zvezi v Gorici

(Via Mameli št. 8 pri stari gimnaziji)

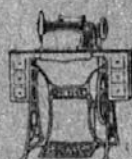
Podpirajte lastnega kmetovalca!

Stara znana gostilna „**PRI ČRNEM ORLU**“

Via S. Giovanni št. 6

toči pristna domača vina: briško rebulo, vipavsko belo in črno vino ter kraški teran. — Izborna kuhinja. — Dvorana za zboravanje in dvorišče za krogle. **FIEGL IVAN.**

Elija Čuk Gorica Stolni trg

Šivalni stroji „Original Titan“, „Pfaff“ jamčeni 30 let. Dvokolesa „Bianchi“ in „Altena“. — Velika zaloga orožja in streliva in posameznih delov zgoraj imenovanih strojev. Lastna delavnica.

G. CARLOTTO — GORICA

Piazza Cavour (ex P. Duomo) Stolni trg 3.

Izbrana vrtnarska, poljedelska in travniška semena. Zaloga žita, umetnih gnojil in raznih sredstev za uničevanje rastlinskih škodljivcev in bolezni.

Katoliško tiskovno društvo

.. vpisana zadruga z omejenim jamstvom ..

Gorica, Riva Piazzutta šte. 18

V Gorici, v januarju 1924.

oooo

Knjigarna K. T. D. v Gorici, Via Carducci št. 2

„Zadružna tiskarna“ v Gorici

Knjigoveznica (E. Bednarik) } v Gorici, Riva Piazzutta 18

Mladika (družinski mesečnik)

Svečarna (J. Kopač) v Gorici, Via Carducci št. 2-4.

Telefon št. 253

P. n.

Z velikim zadoščenjem ugotavljamo, da so si podjetja našega K. T. D. pridobila polno zaupanje vseh slojev našega ljudstva.

Bodite uverjeni, da se bo K. T. D. vedno pokazalo vredno tega zaupanja.

Saj so se njegovi člani, med katere štejemo naše najodličnejše kulturne delavce, že pri ustanovitvi v zadružni pogodbi odrekli vsaki udeležbi pri morebitnih dobičkih, tako da je vsaka sebična tendenca popolnoma izključena. Pač pa se ves dobiček podjetij uporablja v kulturne namene, kakor to določajo pravila.

Zato Vas vabimo in prosimo, da se tudi v bodoče poslužujete naših podjetij:

Knjigarne K. T. D. - Via Carducci št. 2,

Zadružne tiskarne - Riva Piazzutta št. 18,

Knjigoveznice (E. Bednarik) - Riva Piazzutta št. 18,

Svečarne (J. Kopač) - Via Carducci 2-4.

Z odličnim spoštovanjem

Načelstvo K. T. D.